

Oponentní posudek na disertační práci

Jméno práce: Implementační bariéry a faktory facilitující implementaci opatření prevence sebevražd optikou implementační analýzy

Jméno autora: Mgr. Alexandr Kasal

Jméno opONENTA: PhDr. Eva Dragomírecká, Ph.D.

Tématem práce je identifikace protektivních a rizikových faktorů ovlivňujících úspěšnou implementaci veřejných programů či intervencí v oblasti prevence sebevražd a návrh jejich možného využití v českém prostředí. Jedná se o vysoce aktuální téma, jelikož nedostatek preventivních programů v péči o zdraví byl často zmiňovaným slabým místem českého zdravotnictví, přičemž prevenci duševních onemocnění a sebevražd je věnována výraznější pozornost až v posledních letech.

Autor se v úvodu hlásí k přístupu evidence-based policy a evidence-practice gap, a v tomto kontextu je praktickým cílem jeho práce zjištěné implementační bariéry a facilitující faktory přiřadit k aktivitám obsaženým v Národním akčním plánu prevence sebevražd (NAPPS) a vypracovat doporučení pro jejich realizaci. Oceňuje způsob, jakým autor zasazuje své téma do širšího kontextu suicidologických studií a umožňuje tak čtenáři sledovat význam řešeného problému na rovině výzkumné i aplikační.

V teoretické části autor představuje základní pojmy a koncepty. Upřesňuje, že se bude věnovat převážně implementační fázi a představuje dva teoretické nástroje sloužící k implementační analýze. Prvním je Konceptuální rámec implementační analýzy KRIA autorů Mamaniana a Sabatiera z r. 1983, sloužící k identifikaci proměnných, které ovlivňují dosažení cíle v implementačním procesu. Druhým podrobně popsaným teoretickým konceptem je Consolidated Framework for Implementation Research (CFIR), pětiodménová typologie konstruktů důležitých pro realizaci a hodnocení intervencí/programů autorského týmu Damschroder et al. (2009).

Přínosné je srovnání obou modelů, ze kterého vyplývají rozdíly v jejich možném využití i analýza kritických ohlasů. Autor dokládá, že návrhy na rozšíření dosavadní záměrně jednoduché struktury modelu CFIR by mohlo omezit jeho využívání v praxi a přesvědčivě zdůvodňuje své rozhodnutí použít v metodické části práce oba modely v původní podobě.

Závěrečná kapitola teoretické části shrnuje současná demografická data o sebevraždě v ČR a vznik národní strategie v této oblasti (NAPPS), do které je autor zapojen.

Design metodické části je jasný a přehledný. Metodou sběru dat je systematická rešerše studií (N = 63) identifikujících facilitátory a bariéry implementace programů zaměřených na prevenci sebevražd a expertní rozhovor s členy pracovní skupiny prevence sebevražd MZČR (N = 13). Cílem práce je s pomocí modelů KRIA a CFIR identifikovat bariéry a facilitátory různých typů intervencí v oblasti prevence sebevražd a ověřit jejich využitelnost pro další rozpracování aktivit strategického dokumentu NAPPS. Teoretickým cílem je navrhnout případné propojení obou použitých modelů. Výběr metod vzhledem k výzkumným otázkám je relevantní a dobře zdůvodněné; přínos expertního rozhovoru (identifikace specifik českého prostředí) je evidentní.

Výsledky systematické rešerše jsou strukturovány podle typu intervence a domén/kategorií představených v teoretické části. Oceňuje také rozlišení studií podle příjmové typologie zemí, ve kterých vznikly, což je důležitá informace, která dosud nebyla standardní součástí systematických přehledů. Narativní přehled výsledkové části je obsáhlý, přitom jasný a dobře strukturovaný,

s přehlednými tabulkami. Výsledky získané systematickou rešerší jsou kategorizovány podle obou teoretických modelů, doplněny informacemi z expertních rozhovorů a vztaženy k opatřením NAPPS.

Jak autor uvádí v diskusi, kromě identifikace specifických faktorů vztahujících se ke konkrétním typům intervenčních programů jsou výsledky práce také argumentem pro využívání různých zdrojů dat. Zatímco přehledy facilitátorů a bariér získané analýzou mezinárodních studií poskytly určitý „inventář“ podmínek a okolností, které je vhodné před implementací preventivních programů prozkoumat, výsledky expertních rozhovorů podchycují specifika českého prostředí, např. oddělenost resortů a nízkou návaznost služeb.

Co se týče teoretického výstupu práce, autor nepovažuje za vhodné oba modely propojit, ale navrhuje rozšířit model CFIR o další doménu „Politické prostředí“, která by zahrnovala konstrukty, které se ukázaly jako důležité i v českém prostředí (např. integrace tématu mezi implementujícími institucemi).

V závěru autor uvádí možné limity předkládané práce a převádí výsledky do podoby jasných a promyšlených doporučení pro implementaci strategie NAPPS.

Shrnutí:

K práci nemám žádné připomínky a doporučuji ji k obhajobě. Podle mého soudu se jedná o kvalitní, promyšlený a propracovaný odborný text, který je přínosný teoreticky i prakticky.

30.1. 2023

Eva Dragomirecká